

ISSN: 2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN 2181-9416
Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

1 СОН, 2 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 1, ВЫПУСК 2

LAWYER HERALD

VOLUME 1, ISSUE 2

TOSHKENT-2023

**КОНСТИТУЦИЯВИЙ ҲУҚУҚ. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ.
МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ**

1. ХУСАНОВ Озод Тиллабоевич МАЪМУРИЙ ИСЛОҲОТЛАР ВА МАҲАЛЛИЙ ИЖРОИЯ ҲОКИМИЯТИ	8
2. JUMAYEV Shohjahon Begimqul o'g'li JISMONIY VA YURIDIK SHAXSLARNING MUROJAATLARI BILAN ISHLASH: QONUNCHILIKDAGI MUAMMOLAR VA TAHLIL	13

**ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ.
ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ**

3. YAKUBOVA Iroda Bahramovna MUALLIFLIK HUQUQLARINI JAMOAVIY BOSHQARISH FAOLIYATINING SUN'IY INTELLEKT BILAN BOG'LIQ MUAMMOLARI: XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	18
4. РАХМОНОВ Отабек Қўчқор ўғли КОРПОРАТИВ ҲУҚУҚ СУБЪЕКТЛАРИНИ ҚАЙТА ТАШКИЛ ЭТИШ ШАКЛЛАРИ.....	27
5. ЮЛДАШЕВ Жаҳонгир Иномович АКЦИЯДОРЛИК-ҲУҚУҚИЙ МУНОСАБАТЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ ВА РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	34
6. ЛОБАНОВА Галина Юрьевна ПАРАЛЛЕЛЬНЫЙ ИМПОРТ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН И НЕОБХОДИМОСТЬ ЕГО ВНЕДРЕНИЯ В НАЦИОНАЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО	40
7. БАҲРАМОВА Моҳинур Бахрамовна ОНЛАЙН АРБИТРАЖДА СУНЪИЙ ИНТЕЛЛЕКТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФЙДАЛАНИШ ВА АВТОМАТЛАШТИРИЛГАН ҚАРОРЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИШ МАСАЛАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОНДАГИ ИСТИҚБОЛИ ВА ИМКОНИАТЛАРИ.....	45

МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ

8. ОТАЖОНОВ Абдоржон Анварович МЕҲНАТ МИГРАЦИЯСИНИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ ҲОЛАТИ ВА УНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	51
9. ҚУЧҚАРОВ Хамидулло Абдурасулович ЯНГИ МЕҲНАТ КОДЕКСИ – МЕҲНАТ МУНОСАБАТЛАРИНИ ТАРТИБГА СОЛИШДА ЗАМОНАВИЙ МЕХАНИЗМЛАР	58
10. ХОЖАБЕКОВ Муфтулла ВОПРОСЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ РАБОТЫ ПО СОВМЕСТИТЕЛЬСТВУ	64

**СУД ҲОКИМИЯТИ. ПРОКУРОР НАЗОРАТИ.
ҲУҚУҚНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ**

11. САФАРОВ Тахиржон Баходирович ОДИЛ СУДЛОВНИ АМАЛГА ОШИРИШ ЖАРАЁНИДА СУДЬЯЛАРНИНГ ЮРИДИК ЖАВОБГАРЛИГИ – СУДЬЯ ҲУҚУҚИЙ МАҚОМИНИНГ ЭЛЕМЕНТИ СИФАТИДА.....	71
--	----

**ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ, ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ.
КРИМИНОЛОГИЯ. ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ ҲУҚУҚИ**

12. АХРАРОВ Бахром Джаббарович, БАРАТОВ Миродил Хомуджанович, ХАЛИЛОВ Назарбек Олимжанович ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЮРИДИЧЕСКИХ ЛИЦ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	76
13. ТОШПУЛАТОВ Акром Икромович ФУҚАРОЛАРНИНГ ҚОНУН ОЛДИДА ТЕНГЛИГИ ПРИНЦИПНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ЖИНОЯТ КОДЕКСИДА АКС ЭТИШИ.....	84
14. МАМАНОВ Сардоржон Собир ўғли ХАЛҚАРО ҲУЖЖАТЛАРДА КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ “КОМПЛАЕНС-НАЗОРАТ” ТИЗИМИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ БЎЙИЧА СТАНДАРТ ВА ТАВСИЯЛАР	90
15. ПРИМОВ Обиджон Мусирманович ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РЕГЛАМЕНТАЦИИ КОНФЛИКТА ИНТЕРЕСОВ КАК МЕРА ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИИ.....	98
16. БАРАТОВА Дилноза Одилжон қизи НОҚОНУНИЙ МИГРАЦИЯГА ҚАРШИ КУРАШИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ ШАКЛЛАНИШИ ВА РИВОЖЛАНИШИ	103

**ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ. КРИМИНАЛИСТИКА,
ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ҲУҚУҚ ВА СУД ЭКСПЕРТИЗАСИ**

17. МАХМУДОВ Суннатжон Азим ўғли ЯРАШГАНЛИК МУНОСАБАТИ БИЛАН ЖИНОЯТ ИШИНИ ТУГАТИШ: НАЗАРИЙ ВА АМАЛИЙ МАСАЛАЛАР	111
---	-----

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

18. ГАФУРОВА Нозимахон Эльдаровна, ТОШМАТОВА Висолахон ЕВРОПЕЙСКАЯ ПРАКТИКА ЗАЩИТЫ ПРАВ ПАЦИЕНТОВ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ COVID-19	119
19. ЭГАМБЕРДИЕВ Дилшод Алишерович ХАЛҚАРО НИЗОЛАРНИ ТИНЧ ЙЎЛ БИЛАН ҲАЛ ЭТИШ ВОСИТАСИ СИФАТИДА ХАЛҚАРО ТЕРГОВ КОМИССИЯЛАРИНИНГ ПРЕДМЕТ СОҲАСИ ВА ВАКОЛАТЛАРИ	132

ЮРИДИК ХИЗМАТ, АДВОКАТУРА, НОТАРИАТ

20. ФАЙЗИЕВ Хайриддин Сирождидинович ЮРИСКОНСУЛЬТ КОМПЕТЕНТЛИГИ ТУШУНЧАСИ ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА.....	138
--	-----

ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА

21. SOGA Manabu DAMAGES IN JAPANESE TORT LAW WITH REFERENCE TO THE COMPARATIVE ASPECT	145
22. АБДУҲАЛИМОВ ШУҲРАТ АБДУҲАЛИМОВИЧ ДОРИВОР ЎСИМЛИКЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ МУҲОФАЗАСИ – ДАВР ТАЛАБИ.....	157

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА

LAWYER HERALD

JUMAYEV Shohjahon Begimqul o'g'li

Yuristlar malakasini oshirish markazi o'qituvchisi

E-mail: Shohjahon7474@gmail.com

JISMONIY VA YURIDIK SHAXSLARNING MUROJAATLARI BILAN ISHLASH: QONUNCHILIKDAGI MUAMMOLAR VA TAHLIL

For citation (иктибос келтириш учун, для цитирования): JUMAYEV Sh.B. Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan ishlash: qonunchilikdagi muammolar va tahlil // Юрист ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. № 1 (2023) В. 13-17.

 6 (2022) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2023-6-2>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlarini ko'rib chiqish muddatlari, ularni uzaytirish hamda qisqartirish tartibi, murojaatlarni ro'yxatga olish va rezolyutsiya qo'yish muddatlari haqida so'z borgan. Murojaatlarni davlat organlari va tashkilotlari tomonidan ko'rib chiqish holati bo'yicha rasmiy statistik ma'lumotlar keltirib o'tilgan. Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasida ilgari surilgan murojaatlar bilan ishlash borasidagi istiqbolda ko'zda tutilgan vazifalar yoritilgan. Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to'g'risidagi qonunchilikni buzganlik uchun ma'muriy va jinoiy javobgarlikka tortish bilan bog'liq bo'lgan ayrim muammoli holatlar qiyosiy-huquqiy tahlil qilingan. Bir qator xorijiy davlatlarning murojaatlarni ko'rib chiqish muddatiga oid tajribasi o'rganilgan, milliy qonunchiligimiz bilan qiyosiy tahlil qilingan hamda takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: murojaat, ariza, shikoyat, taklif, ro'yxat, rezolyutsiya, topshiriqnama, muddat, xalq qabulxonasi, strategiya, platforma, qonunchilik hujjatlari.

ЖУМАЕВ Шохжахон

Преподаватель Центра повышения квалификации юристов

E-mail: Shohjahon7474@gmail.com

РАБОТА С ОБРАЩЕНИЯМИ ФИЗИЧЕСКИХ И ЮРИДИЧЕСКИХ ЛИЦ: АНАЛИЗ ПРОБЛЕМ В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ

АННОТАЦИЯ

В данной статье обсуждаются вопросы срока рассмотрения обращений физических и юридических лиц, порядка их продления и сокращения, срока регистрации обращений и внесения резолюций. Приведены официальные статистические данные о состоянии рассмотрения обращений государственными органами и организациями. В новой стратегии развития Узбекистана освещены задачи, предусмотренные перспективой по работе с выдвинутыми обращениями. Проведен сравнительно-правовой анализ отдельных проблемных ситуаций, связанных с привлечением к административной и уголовной ответственности за нарушение законодательства об обращениях физических и юридических лиц. Изучен опыт ряда зарубежных государств в отношении сроков рассмотрения обращений, проведен сравнительно-правовой анализ, на основе чего, выдвинуты предложения.

Ключевые слова: обращение, применение, жалоба, предложение, список, резолюция, поручение, крайний срок, народный прием, стратегия, платформа, законодательные акты.

DJUMAYEV Shokhjakhon
Lecturer at Lawyers' Training Center
E-mail: Shohjahon7474@gmail.com

WORKING WITH APPEALS OF INDIVIDUALS AND LEGAL ENTITIES: PROBLEMS IN LEGISLATION AND ANALYSIS

ANNOTATION

This article discusses the issues of the period for consideration of applications from individuals and legal entities, the procedure for their extension and reduction, the period for registering applications and making resolutions. Official statistics on the status of consideration of Appeals by state bodies and organizations are presented. The tasks envisaged in the prospects for working with the appeals put forward in the development strategy of the new Uzbekistan are covered. Comparative-legal analysis of some problematic cases associated with administrative and criminal liability for violation of legislation on appeals of individuals and legal entities. The experience of a number of foreign countries regarding the term of consideration of appeals has been studied, a comparative analysis has been carried out with our national legislation and proposals have been put forward.

Keywords: appeal, application, complaint, proposal, list, resolution, assignment, term, people's reception, strategy, platform, legislative acts.

Ma'lumki, mamlakatimizda davlat organlarining aholi bilan muloqotini takomillashtirish, fuqarolar huquq va erkinliklarining ishonchli himoyasini ta'minlash hamda ularning muammolarini hal etishning zamonaviy mexanizmlarini joriy qilish borasida izchil ishlar amalga oshirilmoqda.

Jumladan, o'tgan davr mobaynida mazkur sohaga oid 10 ga yaqin normativ-huquqiy hujjatlar, xususan, yangi tahrirdagi "Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to'g'risida"gi Qonun qabul qilindi.

Qolaversa, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Virtual va Xalq qabulxonalari, davlat organlari va tashkilotlarining "Ishonch telefonlari" tashkil etilishi fuqarolarning og'irini yengil qilish bilan bir qatorda turli xil noqulayliklarning oldini olishga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli Farmoni [1] bilan tasdiqlangan "2022 – 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"da (Keyingi o'rinlarda - Taraqqiyot strategiyasi) yetti yo'nalish, 100 ta maqsad belgilab qo'yilgan bo'lib, uning 1-yo'nalish, 11-maqsadi jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan ishlash tizimini takomillashtirishga bag'ishlangan va unda davlat organlariga kelib tushgan murojaatlarni jamlovchi markazlashgan tizimni yaratgan holda ularni ko'rib chiqish muddati va sifati ustidan raqamli nazorat o'rnatish, aholining kundalik turmush tarziga bevosita ta'sir qiluvchi masalalar bo'yicha murojaatlar tezkor va sifatli ko'rib chiqilishini ta'minlash ustuvor vazifa sifatida belgilangan.

Taraqqiyot Strategiyasini "Inson qadrini ulug'lash va faol mahalla yili"da amalga oshirishga oid Davlat dasturining 39-bandida esa 2022-yilning oxiriga qadar davlat organlari va tashkilotlariga kelib tushgan murojaatlarning Murojaatlar bilan ishlash yagona onlayn platformasida yuritilishini ta'minlash lozimligi qayd etildi.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2022-yilning birinchi yarmi davomida davlat organlari va tashkilotlari, shuningdek, mahalliy davlat hokimiyati organlariga jami 773 mingga yaqin murojaatlar kelib tushgan bo'lib, murojaatlar soni o'tgan yilga nisbatan 66 mingtaga yoki 8 foizga kamaygan bo'lsa-da, muhtojlarga moddiy yordam ko'rsatish (17 mingtaga yoki 3,7 baravar), fuqarolik ishlari bo'yicha sud qarorlari ijro etilishi (2,2 mingtaga, 2,2 baravar), muhtojlarni oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlash (1,7 mingtaga, 2,3 baravar), tabiiy gaz hisoblagichi o'rnatilishi (1,2 mingtaga, 3,5 baravar), kadastr xodimlarining xatti-harakatlari (981 taga, 3,9 baravar) bilan bog'liq masalalar keskin oshgan [2].

Yuqorida keltirilgan statistik ma'lumotlar hamda davlat organlari oldiga qo'yilgan vazifalar murojaatlar bilan ishlash masalasi qanchalar dolzarb ekanligini va borada qonunchilik doimiy ravishda takomillashtirilib borilishi joizligini ko'rsatadi.

Murojaat qilish huquqi tushunchasiga bir qancha nazariyotchi olimlar turlicha ta'riflar keltirishgan.

Jumladan, A.P.Lyubimova va A.A.Drakovalarning fikricha, murojaat qilish huquqi – bu fuqaro (chet el fuqarosi yoki fuqaroligi bo'lmagan shaxs) ning og'zaki yoki yozma ravishda taklif, ariza, iltimosnoma, shuningdek, shikoyat bilan ushbu masalalarni hal qilish vakolatiga ega bo'lgan

organlarga murojaat qilish huquqi hisoblanadi [3], [11]. Mazkur ta'rifda murojaat qilish huquqining maqsadi va xususiyatlari to'liq ochib berilmagan deb hisoblaymiz. Qolaversa, ushbu ta'rifda murojaatning shakli sifatida elektron murojaat keltirib o'tilmagan. E'tiborli jihati shundaki, ta'rifda iltimosnoma murojaatning alohida turi sifatida keltirilgan. Vaholanki, bir qancha davlatlar qonunchiligi bo'yicha, jumladan, O'zbekiston Respublikasining "Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to'g'risida"gi Qonuniga asosan iltimosnoma murojaatning alohida turi sifatida qayd etilmagan.

Y.Xrumalova va M.Mixaylovskiyning qayd etishicha, murojaatlar davlat uchun jamiyatning ehtiyoji va zaruratiga o'z vaqtida hamda sifatli ta'sir ko'rsatish maqsadida muhim axborot manbai, shaxs erkinligi va manfaatlarini qanoatlantirish uchun aholi bilan samarali aloqa vositasi hisoblanadi [4, B.284].

O'zbekiston Respublikasining 2017-yil 11-sentabrda qabul qilingan "Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to'g'risida"gi O'RB-445-sonli Qonuni 28-moddasiga muvofiq, ariza yoki shikoyat masalani mazmunan hal etishi shart bo'lgan davlat organiga, tashkilotga yoki ularning mansabdor shaxsiga kelib tushgan kundan e'tiboran o'n besh kun ichida, qo'shimcha o'rganish va (yoki) tekshirish, qo'shimcha hujjatlarni so'rab olish talab etilganda esa, bir oygacha bo'lgan muddatda ko'rib chiqiladi [5].

Ya'ni mazkur moddaning birinchi va ikkinchi qismida ariza yoki shikoyat qancha muddatda ko'rib chiqilishi, muddatni uzaytirish masalasi belgilab berilgan. Ammo mazkur moddaning uchinchi qismiga ko'ra, taklif davlat organiga, tashkilotga yoki ularning mansabdor shaxsiga kelib tushgan kundan e'tiboran bir oygacha bo'lgan muddatda ko'rib chiqiladi, qo'shimcha o'rganishni talab etadigan takliflar esa bundan mustasno ekanligi qayd etilgan. Modda mazmunidan kelib chiqib aytish mumkinki, ariza va shikoyatni ko'rib chiqish muddati hamda bu muddatni uzaytirish masalasi qat'iy belgilangan, ammo qo'shimcha o'rganishni talab qiladigan takliflar qancha muddatda ko'rib chiqilishi lozim ekanligi belgilab berilmagan. Bu holat esa, mazkur huquqiy normani turli xil sharhlanishiga hamda har xil amaliyot yuzaga kelishiga olib kelishi mumkin.

Murojaatlarni ko'rib chiqish muddati haqida so'z borar ekan, xorij tajribasiga ham to'xtalib o'tishimiz lozim, deb o'ylaymiz. Misol uchun, AQShning Texas shtati qonunchiligiga ko'ra, fuqarolarning murojaatlarini ko'rib chiqish muddati 10 ish kuni etib belgilangan [6].

Angliya hukumati sayti ma'lumotlariga ko'ra, murojaatlar 20 ish kunida ko'rib chiqilishi lozim. Qo'shimcha o'rganishlarni talab etsa, muddat 12 haftagacha uzaytirilishi mumkin [7]. Shuningdek, Angliya Ombudsmani shikoyatlarni 8 haftagacha bo'lgan muddatda ko'rib chiqadi [8].

Rossiya Federatsiyasining 2006-yil 2-maydagi 59-FZ sonli "Murojaatlar to'g'risida"gi Qonuni 12-moddasiga muvofiq, murojaatlar 30 kunlik muddatda ko'rib chiqiladi. Tegishli asoslar bo'lgan taqdirda tashkilot rahbari tomonidan yana 30 kungacha bo'lgan muddatga uzaytirilishi mumkin [9].

Yuqoridagi xorijiy tajribalar sifatida keltirilgan normalar mazmunidan ko'rinib turibdiki, ularda bir qator milliy qonunchiligimizdan farqli jihatlari mavjud bo'lib, bu Texas shtatida muddatlar "ish kunlari" bilan hisoblanishida, Angliyada uzaytirilgan muddat ancha ko'pligida, Rossiya Federatsiyasida esa, qo'shimcha o'rganishni talab etmaydigan murojaatlar bo'yicha qisqaroq, ya'ni 15 kunlik muddatning belgilanmaganida yaqqol ko'rinadi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 7-maydagi "Davlat organlarida, davlat muassasalarida va davlat ishtirokidagi tashkilotlarda jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan ishlash tartibi to'g'risidagi Namunaviy nizomni tasdiqlash haqida"gi 341-son qarori [10] bilan tasdiqlangan Namunaviy nizomning 41-bandida ayrim hollarda davlat organi, tashkilotining rahbari yoki uning o'rinbosari murojaatlarni ko'rib chiqish muddatlarini qisqartirishlari mumkinligi belgilangan. Vaholanki, mazkur hujjatda va boshqa tegishli qonunchilik hujjatlarida ham, tashkilot rahbari murojaatni ko'rib chiqish muddatini qay tartibda hamda aniq qancha muddatgacha qisqartirishi mumkin ekanligi qayd etilmagan.

Ushbu holat esa mazkur normani turlicha talqin etilishiga sabab bo'lishi hamda murojaatni ko'rib chiquvchi xodimlarga ish hajmi bilan bog'liq qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin. Misol uchun, bir tashkilot rahbari o'z xodimiga bir necha marta murojaatni 3 kun ichida ko'rib chiqishni talab qilsa va muddatni qisqartirsa, tabiiyki, bu xodimning boshqa o'z xizmat vazifalarini bajarishiga ulgura olmaslik, murojaatda aks etgan har bir vajni ichiga kirib batafsil o'rganmaslik holatlariga olib keladi. Mazkur holatlar esa murojaatlarning sifatsiz ko'rilishiga hamda takroriy murojaatlarning ko'payishiga sabab bo'ladi. Shu boisdan, murojaatni ko'rib chiqish muddatini qisqartirishning aniq tartibi hamda muddati qonunchilik hujjatlarida qat'iy aks etsa maqsadga muvofiq bo'lardi, deb hisoblaymiz.

Shu bilan bir qatorda, yuqorida keltirilgan Vazirlar Mahkamasi qarori bilan tasdiqlangan Namunaviy nizomning 27-bandida ro'yxatga olingan murojaatlar kelib tushgan paytidan boshlab bir

ish kundan kechikmay davlat organi, tashkiloti rahbariga, uning o'rinbosariga yoki tarkibiy bo'linma rahbariga kiritilishi, rahbar esa mas'ul tarkibiy bo'linmani (xodimni) belgilagan holda murojaatni ko'rib chiqish bo'yicha rezolyutsiyani (topshiriqnomaga) qo'yishi qayd etilgan. Ammo mazkur bandeda rahbar qancha muddatda rezolyutsiya qo'yishi lozimligi aniq belgilanmagan. Buning oqibatida esa mas'ul ijrochi xodimga murojaatni o'rganib chiqishi, unda keltirilgan vajlarni tekshirishi uchun muddat yetarli bo'lmay qolishi mumkin. Bu esa, sun'iy ravishda murojaatni ko'rib chiqish muddatini uzaytirishlar ko'payishiga olib keladi.

Shuningdek, "Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to'g'risida"gi Qonunning 29-moddasida murojaatlarni ko'rmay qoldirishning quyidagi asoslari keltirib o'tilgan:

anonim murojaat bo'lsa;

jismoniy va yuridik shaxslarning vakillari orqali berilgan murojaatlar, ularning vakolatini tasdiqlovchi hujjatlar mavjud bo'lmagan taqdirda;

mazkur Qonunda belgilangan boshqa talablarga muvofiq bo'lmagan murojaatlar.

Murojaat qilish huquqi har bir shaxsning konstitutsiya darajasida muhofaza etilgan huquqi bo'lganligi hamda murojaatni ko'rmay qoldirish asosi qat'iy bo'lmagan taqdirda shaxsning murojaat qilish huquqi muayyan muddatga bo'lsada cheklanishi mumkinligi sababli murojaatlarni ko'rmay qoldirish asoslari barcha uchun tushunarli va qat'iy belgilanishi lozim deb hisoblaymiz. Shu bois Qonunda "boshqa talablarga muvofiq bo'lmagan murojaatlar" deganda qanday talablar nazarda tutilayotganligi qayd etib o'tilsa, maqsadga muvofiq bo'lar edi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi Kengashining va O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senati Kengashining 2019-yil 2-fevralda qabul qilingan 2310-III/KQ-503-III-sonli Qo'shma qarori bilan tasdiqlangan "Mening fikrim" veb-portali orqali elektron jamoaviy murojaatlar berish va ularni ko'rib chiqish tartibi to'g'risidagi Nizomning 11-bandiga asosan quyidagilar murojaat predmeti bo'la olmaydi:

O'zbekiston Respublikasining hududiy yaxlitligini o'zgartirish to'g'risidagi;

O'zbekiston Respublikasi Davlat budjeti va soliqlar haqidagi;

amnistiya va afv etish to'g'risidagi;

amaldagi konstitutsiyaviy tuzumni zo'rlik bilan o'zgartirishga da'vat qilish haqidagi;

jamiyatning ma'naviy qadriyatlariga putur yetkazadigan, fuqarolarning sha'ni va qadr-qimmatini yoki ishchanlik obro'sini poymol qiladigan;

urush, zo'ravonlik, shafqatsizlikni targ'ib qilish, millatlararo, irqiy, diniy adovat, ekstremizm, separatizm va fundamentalizmni qo'zg'atish to'g'risidagi;

terrorchilik harakatlarini sodir etishga, qonunga muvofiq jinoiy va o'zga javobgarlikka sabab bo'ladigan boshqa xatti-harakatlarni sodir etishga da'vat qilish haqidagi;

giyohvandlik vositalarini, psixotrop moddalarni va ularning analoglarini, shuningdek prekursorlarni targ'ib qilish to'g'risidagi va boshqa masalalar.

Demak, elektron jamoaviy murojaatlarda mazkur masalalarning qayd etilmasligi lozimligini ham murojaatlarga qo'yilgan talab deyish mumkin.

Basharti jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to'g'risidagi qonunchilikni buzganlik uchun huquqbuzarlik natijasida fuqarolarning, jamiyat va davlatning huquqlariga yoxud qonun tomonidan muhofaza qilinayotgan manfaatlariga jiddiy ziyon yetkazilgan bo'lsa, mansabdor shaxslar O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 144-moddasi birinchi qismi bo'yicha jinoiy javobgarlikka tortiladilar.

Mazkur modda bilan bog'liq bo'lgan, amaliyotda ham turfa xil talqin etishga, turlicha qarashga sabab bo'ladigan tushuncha aynan "jiddiy ziyon" tushunchasidir. Jinoyat kodeksining ushbu moddasi birinchi qismi bo'yicha javobgarlikka tortishning asoslaridan zaruriysi aynan jiddiy ziyonning kelib chiqishidir. Ammo amaldagi Jinoyat kodeksining "Atamalarning huquqiy ma'nosi" nomli sakkizinchi bo'limida "jiddiy ziyon" deganda aynan nima tushunilishi lozim ekanligi qat'iy keltirib o'tilmagan. Vaholanki, O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 4-moddasiga asosan, sodir etilgan qilmishning jinoiyligi, jazoga sazovorligi va boshqa huquqiy oqibatlari faqat Jinoyat kodeksi bilan belgilanadi.

Hech kim sudning hukmi bo'lmay turib jinoyat sodir qilishda aybli deb topilishi va qonunga xilof ravishda jazoga tortilishi mumkin emas. Jinoyat sodir etishda aybdor deb topilgan shaxs qonunda belgilangan huquqlardan foydalanadi va majburiyatlarni bajaradi.

Bundan kelib chiqadiki, jinoiy javobgarlikning asosi faqat Jinoyat kodeksida aks etishi lozim.

Qolaversa, O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksining 23-moddasi uchinchi qismiga muvofiq, aybdorlikka oid barcha shubhalar, basharti ularni bartaraf etish imkoniyatlari tugagan bo'lsa, gumon qilinuvchi, ayblanuvchi yoki sudlanuvchining foydasiga hal qilinishi lozim. Qonun qo'llanilayotganda kelib chiqadigan shubhalar ham gumon qilinuvchining, ayblanuvchining,

sudlanuvchining foydasiga hal qilinishi kerak. Demakki, qonunchilikda aks etgan hamda turlicha talqin etishga asos bo'ladigan holatlar ham jinoyat sodir etishda gumon qilinayotgan, ayblanayotgan shaxsning foydasiga xizmat qilishi joiz.

Shu sababli, rahbar tomonidan ro'yxatga olingan murojaatga rezolyutsiya qo'yishning aniq muddati "Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to'g'risida"gi Qonunda belgilab qo'yilsa to'g'ri bo'lardi, deb o'ylaymiz.

Xulosa o'rnida ta'kidlash joizki, jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan bog'liq faoliyat muayyan davlatning aholi muammolari bilan ishlash darajasini, davlat organlari va tashkilotlari o'z zimmasidagi funksiyalarni qanchalar aniq va to'liq bajarayotganini hamda mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlar qay darajada samara berayotganini ko'rsatib beruvchi o'ziga xos indikatordir. Shu bois, mazkur sohaga oid qonunchilik doimiy ravishda tahliliy ravishda o'rganilishi hamda ilg'or xorij tajribasi asosida takomillashtirilib borilishi lozim.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli "2022 – 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi" to'g'risidagi Farmoni // URL: <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>.

2. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senatining 13.09.2022 yildagi SQ-622-IV-son "Davlat organlari va tashkilotlari tizimida 2022-yilning birinchi yarmida murojaatlar bilan ishlash holati to'g'risida" gi qarori // URL: <https://lex.uz/docs/6198724>.

3. Любимова А.П. Гражданский лоббизм: процедуры и технологии обращения граждан. – М., 1998.

4. Хрумалова Ю.В. Право граждан на обращение в органы государственной власти как форма обратной связи между населением и государственным аппаратом. // Гражданское общество в эпоху глобальной информатизации: докл. и матер. III Международной молодежн. науч. конф. – М., 2011.

5. O'zbekiston Respublikasining 2017-yil 11-sentabrda qabul qilingan "Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to'g'risida"gi O'RQ-445-sonli Qonuni // URL: <https://lex.uz/docs/-3336169>.

6. Complaints overview // URL: <https://www.texasattorneygeneral.gov/opengovernment/governmental-bodies/complaints-overview>.

7. Complaints and appeals: detailed information // URL: <https://www.gov.uk/topic/dealing-with-hmrc/complaints-appeals>.

8. Complaining to an ombudsman // URL: <https://www.citizensadvice.org.uk/consumer/get-more-help/how-to-use-an-ombudsman-in-england/>.

9. On the procedure for consideration of appeals by citizens of the Russian Federation // URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/rus_e/wtaccrus48a8_leg_3.pdf.

10. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 7-maydagi "Davlat organlarida, davlat muassasalarida va davlat ishtirokidagi tashkilotlarda jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan ishlash tartibi to'g'risidagi Namunaviy nizomni tasdiqlash haqida"gi 341-son qarori // URL: <https://lex.uz/docs/-3730228>.

11. Дворак А.А. Реализация конституционного права граждан на обращения в Российской Федерации: Дисс... канд. юрид. наук. – М., 2004.